

ТАЊА СТУПАР ТРИФУНОВИЋ

НЕДОСТАТАК

I

Оскар, јадни Оскар, још један којем живој заудар на декаденцију и бесмисао.

Или може и овако; пролазио сам занесен пијацом, обасјан сунцем касног љета и мислио сам како ту сласт желим уловити и подијелити с неким. Купио сам килограм смокава. Биле су упаковане у провидну, пластичну кутију. Посуте жутим флекама. Чим сам ушао у кућу растворио сам једну. Под прстима је била тврда и слутио сам обману. Унутра бљедило, нездраво роза као младо месо, распукнуто са малим бијелим црвима који су успорено мигољили на све стране. Личили су на неке бескрвне жилице, без воље и снаге, присутни тек да ми дају до знања да су ту, једва живи у тој мртвој, прерано откинутој и незрелој смокви у којој је труљење престигло зрење. То нису били весели, дебелушкасти црви што сврдлају по утроби пуној шећера, то су били танки црви, омамљени труљењем.

Не знам зашто, та смоква ме је подсјетила на гријех, почињен из очаја и неке дубоке несвјесности. Гријех лишен и страсти и знатижеље. Отварао сам их слуђено једну по једну и у свакој – одсуство боје и вишак јадних црва. У мени је растао ужас. Мрзио сам трговца што ми је продао ово мучење намјесто сласти. Гурао сам одвратни приказ од себе. Потрпао сам смокве у пластичну кутију и бацио их у смеће. Лажем. Нисам их све бацио. Једну сам појео. С тим црвима и лишеноу сласти. Нагјерао сам се. Да прогутам сопствени ужас и гађење.

Жени и сину сам, кад су ушли у кућу, прећутао мањкавост воћа које сам им понио са пијаце.

Неколико дана послѣје епизоде са смоквама добио сам кратко писамце. Било је на мом радном столу. Писало је ситним, нервозним рукописом (слутио сам лик љуте дјевојчице иза свега) – *Жена вас вара.*

II

Старац вам се смије у лице и његов подли смијех казује – то је тајна заната. Помирите се са малим затамњењима, са ситним црним рупама расутим по тијелу из којих кидише пространство које вас раствара. Погледајте рекламу преко пута. Свијет је мјесто засијано излуђујућим порукама – *No limit – уживајте у бескрајној комуникацији.* Желим уживати у бескрајној комуникацији с вама. Сједимо на сметљишту, уроњени у буку и наша лица су час јасна, час замућена. Мене стварним чини могућност да вам причам. Вас могућност да то запишете. Човјек плута по површини јер је изгубио осјећај гдје и кад треба да зарони да би изронио окупан и свјез. Рекламе, слике, идеје, оне шамарају и кидају бубне опне оне обећавају брза спасења за ваше уморне очи, оне избављују из страха убијајући могућност да се стварно уплашите и видите да је ваш живот само реклама угурана у телевизор.

Предлажем вам да причу почнете (опростите што се мијешам у ваш будући посао) са једном од ове три реченице. Одаберите која вам више одговара:

1. *Човјек је заљибљен сам у себе као у живо блаћо док на њројланку ијевају иишце.*

2. *Све је било једноствавно – свако ирије и свако иослије били су већ дрхџаји минулоџ времена.*

3. *Био сам вољан лако и њежно склизнући у ѓријех.*

То упућује на мене. Не морате да ме цитирате, довољно сам вас злоупотрејијебио да слободно можете да ме поткрадате. Ионако у једном тренутку... Али зашто журити. Питање ауторства је највећа бесмислица. Слијепи Хомер пјева у вама, Антигона трчи да сахрани свога брата припремајући смрт себи самој, Гилгамеш, тај несрећник који воли чоколадице с укусом бесмртности, као сваки татин син, нема снаге да пробуди успаваног бога у себи и умире жедан крај језера из којег га дозива Нарцис са погрешном истином о немогућности љубави, јер погледајте, управо нам у сусрет трчи једна кошута са очима које свједоче да је љубав могућа.

III

(На *iprojlan*ку *ijeva*ју *ijice*)

Човјек је заглибљен сам у себе као у живо блаио док на iprojlanку ijevaју ijice.

Чудите се што вам ништа нисам говорио о мајци. Њу сам оставио за крај. Очеви, синови, жене, а на другој страни мајка, објешена о једној гранчици, на самој ивици пута који не води никуд, комад земље који је отац купио пред сам одлазак у рат. Радост. И потом ништа. Не може се вјеровати да тијело може висити о једној тако танкој грани. Помислиш како је живот заиста једна танка нит, а мајка је танка жена, претанка за живот без мушкарца. Помало сам је мрзио. Разумио сам њену жалост за њим, али зар нисам био довољан разлог за живот. Њен. Живот који сам упорно покушавао скинути с те гранчице и вратити на ову страну ка себи (али она је јурила у сусрет њему). Мени су трајно недостајали то двоје сувише опсједнутих собом, једно другим, мржњама њихових породица. *Побођу зашито је њу оженио?* Била је најмршавија, имала је превише сјајне очи, прогнозирали су јој лудило или туберкулозу. Отимала се некако од свега, крхка и ломљива. Осим од мог оца. Он је био њено трајно пијанство. Није то учинила одмах. Клатила се неко вријеме по земљи, помјерала се као казаљке сата са ослабљеном батеријом, ту и тамо би се тргла, стресла нервозно промакла, а онда опет потонула у обамрлост и укоченост. Надао сам се својим дјетињим разумом да ће је живот понијети као мене игра. Да ће је пробудити. Дозивао сам је увијек прејако и превише као и тог дана када ме је нека злокобна слутња вукла ка њиховом омиљеном крајку земље, отуд се, кад се мало измакнеш и изађеш из забаченог угла јасно види наша мала, као у брдо збијена, кућа о којој су они сањали а ја сам јој ширио поломљена ребра ка вани. *Осћани са мном* трајно је мрмљало нешто у мени свима и свему што сам срећао јер тај ужасни страх је растао увијек када ми је живот бацао назад у лице онај неподношљиви тренутак ишчекивања прије него што ћу иза тог кратког и оштрог лука ка нигдје угледати њено тијело преломљено њихањем као неки лист, неки самртни вјетар, нешто што има у себи заточен ужасно болан траг љепоте. У том размаку између мене и ње она је била трагично лијепа и недоступна. Потом је бол окупао свијет и ја сам пао на земљу и обамро и нико није долазио сатима, данима, годинама и наша тијела је разнио вјетар и толико је прошло времена да сам заборавио на ту смрт и смртност и само је земља њежно њихала њу и мене у својим грудима и ништа није још увијек имало своје коначне облике и

свијет је запао у једну необичну привременост и мирис земље је био утјешитељски као њена кожа и ја сам заспао и нашли су ме и однијели и послје пробудио се неки други ја а она је само отрчала с оне гранчице, одвезала се сама и плеше с оним лијепим човјеком који има рупу од метка изнад обрве. То је мој отац. Све љубавне приче кад-тад имају срећан крај. Танки су и лијеви док их одвлачи топли љетњи сумрак а ја остајем сам на тераси собе. Нисам вам рекао да ми се понекад деси да више не разликујем градове и да, кад се пробудим, једно кратко вријеме не знам ко сам. Онда стигне пријатна измаглица, потом огроман страх и затим се појавим и стварни ја – овај који вам говори. Када желим да вам се допаднем личим на оца, око моје главе звижде меци, моју крв подиже револуција давно заспале чежње, моје мисли подебљава могућност јуначке смрти, када желим да вам будем близак личим на моју мајку, сјенка сам која лебди свуд око вас, обавијам вас, милујем, а чим посегнете за мном нека неизвјесност затетура сав простор и ви уплашени помислите коме сте то повјерили сопствену пажњу. Да ли је то њежно шаптање само бестјелесни дух. Пазите, он је једини могао неокрњен проћи кроз кључаоницу собе у којој су тражили да нешто признам, нешто одам и будем одан земљи у коју су се већ умотали и отац и мајка. Једно је отишло гласно с пуцњем који распрскава и дроби мене, мајку и кућу, друго нечујно, као тишина која је остала послје, као вода која склизне низ гранчицу, као лист помјешан с вјетром – када полети увис па падне и нечујно се раздоби по земљи. То двоје су отишли руку подруку све пјевајући о градњи бољег свијета. Је ли то човјек у одијелу помену бољи свијет сирочету на столици. *Само желим кући сину, само желим кући сину...* понављао сам у себи и бјежао кроз рупу у брави. Био сам безобличан. Пристао сам да изгубим масу и запремину, хтио сам само бити близу, крај њега. Постојао је и пријашњи живот. И мој. И њихов. Увијек прије, још прије постоји један пријашњи живот. Отуд знате да је сигурно негдје и некад постојао и рај јер кад вас избаци из пријашњег живота и ви први пут осјетите оштар рез стида попут жилета на лицу и кад вам гурну кваку у руке и наједном се нађете усред ничега, ви се сјетите рајске сигурности и стегнутости у материци свијета. Али морали сте изаћи, говорите сами себи и убјеђујете се како је једини пут, пут ка вани, уједно и исправан и најгори. Тек послје сам се питао на шта сам то све пристао само да ме пуне из собе у којој је било топло и тијесно.

Је ли вам добро?

Постојао је пријашњи живот. Погледајте мог сина, он се урушава у себе сама. Њему чак није ни трагика историје потребна. Он плеше у углу и само нас посматра. Помало му и завидим. Пао је у самозаборав, не осјећа никакву спону са свим овим о чему вам причам, цијели низ несрећа лети негдје мимо њега и промашује га, он је уловљен у сопствену. Тачка је која лебди и не приања. Нема терет сјећања ни на шта осим на једно привидно безбрижно дјетињство. Пијан је, каже алкохол ублажава оштре ивице свијета очева. Мрзи ме. По мрачним кафанама сједи и прича како треба смакнути ове старце који шире устајалост, долази ново вријеме другачијих људи. Мислим о томе како би било лијепо да су стварно другачији али над сваким сједи један ислѣдник који чека да их позове у собу на разговор. Мој син је одавно изгубљен и ускоро ће завапити: *Оче мој зашћио си ме оставио*. И ту се већ појављује читав низ очева и синова уловљених у истој игри. То ћемо прескочити. Неподношљиво је мислити како и Бог пати уловљен у сопственој замци.

Све је ипак добро. Син је само незрели дјечак до чијих ушију ће тек стићи шапат када буде могао отворити своје срце за туђе ријечи. Кафане су топла и мрачна мјеста. Он још увијек спава у материци. Опасан као сви они који тек треба да се роде и нанесу бол.

Шестов је мислио да надмоћ богова над људима није ни у непогрешивости, ни у свемоћи већ у том што нису морали пропадати због недостатка. Свемоћ је била скривена у могућности да посегну за оним што им треба и исцјеле се.

Гуштер с откинутим репом је пројурио двориштем. Дао сам му име Недостатак. Недостатак је шмугнуо у грм. Још увијек млад и пун наде осјетио сам то болно мјесто гдје започиње поновно израстање откинутог дијела мене. Господин у одијелу је устао, рекао да смо се све договорили и затворио врата. Док смо ишли дугим и чистим ходником мислио сам како су врата ухватила пола гуштеровог репа. Откинути патрљак се батргао по празној соби. Ништа не брините, поручивао је гуштер. Изгубите ли вјеру, наћи ћете другу, засјечете ли ножићем по дрвету неколико пута нехајно у њему ће се указати лице забрањеног Бога, зачепкате ли довољно дубоко по себи увијек ћете дотакнути нечији леш. Тих дана стално се мотао по дворишту тај гуштер, њежно материјализујући моје мисли док је осакаћен журио уоколо. Говорио сам себи како је он мој учитељ. И појурио сам за женом на плажу док јој је пешкир пребачен преко рамена ударао по леђима дајући мојим очима смјер и ритам кретања. Плажа је била све ближе и заједно с њом људи забачени у блажени самозаборав.

Сигурно сте то радили, кад сте били дијете, вукли линије од броја до броја и онда би пред вама искрсао неки лик, лице омиљеног цртаног јунака. Неко лице које у себе скупља све тачке и обликује портрет настојања ваше руке. Сада вас молим да ми помогнете у цртању. Сигурно и вас занима чије лице ће настати међу свим тим тачкама. Већ слутите? Немојте ми говорити.

Још увијек желим бити изненађен.

(одломак из рукописа романа *Као отац и син*)